

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ

VI Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 19–20 травня 2022 року)

Суми
Сумський державний університет
2022

ОКРЕМІ ПИТАННЯ УЧАСТІ ПЕРЕКЛАДАЧА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Заковеря Ю. А.

*студентка III курсу ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: Черненко А. П.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Кримінальне провадження це по своїй суті певний вид людської діяльності. При чому це доволі специфічний вид людської діяльності, у ході якої завжди є в наявності як мінімум дві протилежні за інтересами сторони. Слід наголосити на тому, що у перебігу такої діяльності дуже важливим є спілкування між цими сторонами. Від такого спілкування по суті залежить вся кримінальна процесуальна діяльність. А як бути, якщо сторони такої діяльності спілкуються різними мовами? Звісно єдиним способом забезпечити спілкування між сторонами такої діяльності є залучення перекладача. Але хто може бути перекладачем у кримінальному провадженні, чи є до нього якісь особливі вимоги. Спершу з'ясуємо, хто ж такий перекладач? Для розв'язання цього питання звернемося до довідкової літератури.

Глумачний словник юридичних термінів вказує: «Перекладачем у кримінальному провадженні є особа, яка вільно володіє державною мовою, технікою спілкування з глухими, німими та глухоніми особами, а також вільно володіє мовою учасника процесу, який потребує перекладу на мову, якою він володіє, та щодо якого винесено постанову (ухвалу) уповноваженими на те особами (органами)» [1].

Великий енциклопедичний юридичний словник дещо по іншому розкриває значення слова «перекладач». На думку авторів цього словника, перекладач, це: «у досудовому і судовому процесі особа, яка володіє мовами, необхідними для перекладу письмових документів чи виступів учасників процесу» [2, с. 195].

Як бачимо, це людина яка володіє мовами необхідними для налаштування спілкування між учасниками кримінального провадження, але Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) дещо деталізує вимоги до такої особи. Відповідно до КПК України особі, призначеній перекладачем у кримінальному провадженні, повинно буди роз'яснено її права та обов'язки. При цьому необхідно мати на увазі та попередити про це перекладача, що частину своїх прав та обов'язків він може реалізовувати і після закінчення слідства та судового розгляду. До числа таких прав, наприклад, можна віднести право одержувати винагороду за виконання своєї роботи, подавати скарги на дії чи бездіяльність слідчого щодо забезпечення його прав (ст. 68 КПК

України – Перекладач, де вказані його права). Якщо перекладач був попереджений про недопустимість розголошення даних досудового слідства (ст. 222 КПК України - Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування), то незважаючи на закінчення провадження по справі з будь-яких підстав, перекладач продовжує виконувати цей обов'язок [3].

Т. М Кузик вважає, що у якості перекладача у кримінальне провадження може бути залучена особа, яка сертифікована Міністерством юстиції України як судовий перекладач з конкретної мови та внесена до Реєстру судових перекладачів. Це є підтвердженням компетентності перекладача [4, с. 341].

В. М. Тертишник зазначає, що із набранням чинності нового КПК України вперше врегульовано правовий статус перекладача, визначено його права та обов'язки; умови та підстави залучення сторонами кримінального провадження або слідчим суддею (ст. 68 КПК України) [5, с. 197]. Отже, законодавець включив перекладача до переліку учасників кримінального провадження (п. 25 ст. 3 КПК) та визначив перекладача серед інших учасників кримінального провадження (ст. 68 КПК) поряд з цивільним позивачем, цивільним відповідачем, їхніми представниками, свідком, експертом, спеціалістом.

Якщо порівняти із законодавством Австрії, то у цій країні діяльність перекладачів у судовому процесі регламентується Кримінального процесуального кодексом, Положеннями для судів I та II інстанції, а також Законом «Про експертів та судових перекладачів» від 1975 року [6, с. 41]. Пункт 2 § 125 Кримінального процесуального кодексу Австрійської Республіки визначає перекладача як «особу, яка на основі своїх особливих знань здатна здійснювати переклад з мови судочинства на іншу мову або перекладати з іншої мови на мову судочинства» [6], а Закон «Про експертів та судових перекладачів» (далі – ЗЕСП) розрізняє усного перекладача (Dolmetscher) – як мовного експерта, який перекладає усний текст з вихідної мови на мову перекладу, і письмового перекладача (Übersetzer) – як мовного експерта, що перекладає письмовий текст з однієї мови на іншу (§13 ЗЕСП) [7, с. 17].

На відміну від Австрії, поняття перекладача як учасника кримінального провадження належним чином у КПК України не розкривається, що створює у подальшому труднощі при вирішенні питань, пов'язаних із визначенням компетентності перекладача. Зокрема, у ст. 68 КПК України зазначено лише, що перекладача запрошують у кримінальне провадження у разі необхідності для перекладу пояснень, показань та документів. Натомість український законодавець наділив перекладача в Україні конкретними правами та обов'язками, в той час як ні національний процесуальний закон не прописує детально ролі перекладача і не відмежовує його права, ні чинний в Австрії

закон про експертів та перекладачів не визначає дозвільного принципу їхньої діяльності; прописана лише присяга перекладача та порядок його залучення.

На жаль, в Україні не передбачено ні методик, ні процедури з'ясування питання яке постає перед особами чи органами, які мають право призначити у разі необхідності перекладача по справі — як впевнитися, що особа вільно володіє як мовою судочинства, так і мовою, якою володіє особа, якій необхідний перекладач. Ще одне питання — як визначити достатній чи недостатній рівень знань державної мови у особи, яка вимагає залучення перекладача? Адже не володіти державною мовою можуть не лише іноземці. А якщо мова йде про володіння, точніше — розуміння, специфічних юридичних термінів? Як визначитись в такому випадку? Думаємо, що в таких випадках слід порадити слідчим, прокурорам, суддям призначати мовну експертизу чи діяти у відповідності до пропозицій Т. М Кузик, яка вважає, що у якості перекладача у кримінальне провадження може бути залучена особа, яка сертифікована Міністерством юстиції України як судовий перекладач з конкретної мови та внесена до Реєстру судових перекладачів. Це і буде, на її думку, підтвердженням компетентності перекладача. Ми повної мірою підтримуємо таку думку.

Вважаємо також, що нашій державі слід скористатися для вирішення даної проблеми прикладом інших країн, зокрема США, де існує загальнонаціональний стандарт професійної поведінки й вимог до судових перекладачів, здійснено їх розподіл на відповідні категорії, окремими штатами (зокрема, Каліфорнією, Нью-Джерсі, Нью-Йорком та Нью Мексико) розроблено власні іспити з переліками вимог до судових перекладачів [8, с. 51]. Європейський союз також висуває чітко окреслені вимоги до рівня компетентності судового перекладача, про що свідчать відповідні нормативно-правові акти: зокрема, згідно з 8-м параграфом статті 2-ої («Право на переклад») постанови, прийнятої Європарламентом і Радою Європи «усний переклад має бути виконано на рівні, достатньому для забезпечення прозорості процесу. Зокрема перекладач має гарантувати поінформованість підозрюваної чи обвинувачуваної особи про обставини справи і про можливість скористатися правом на захист» [9, с. 285]. Про те ж саме йдеться і в 9-му параграфі статті 3 стосовно письмового перекладу. У статті 5 наголошено на важливості якісного перекладу, а державам-членам ЄС висувають вимогу «вжити конкретних заходів, щоб усний і письмовий переклад відповідав критеріям статей 2 (8) і 3(9)».

Отже, перекладач є іншим учасником кримінального провадження, який залучається до кримінального провадження уповноваженими на те особами (органами). Перекладач повинен вільно володіти державною мовою, а також вільно володіти мовою учасника процесу, який потребує перекладу на мову, якою він володіє або технікою спілкування з глухими, німими та глухоніми особами. Також, на нашу думку, слід

продовжити роботу над удосконаленням національного законодавства, зокрема КПК України, використовуючи досвід США та Євросоюзу щодо регламентації порядку залучення перекладача до кримінального провадження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Юридичні терміни. Тлумачний словник / [за редакцією В. Г. Гончаренка]. К.: Либідь, 2003.
2. Великий енциклопедичний юридичний словник / За заг. ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. 2-ге вид., переробл. і доповн. К.: Вид-во «Юридична думка», 2012. 1020 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL : <https://bit.ly/3MiYNio>.
4. Кузик Т. М. Поняття та вимоги до особи перекладача у кримінальному процесі України. *Університетські наукові записки*. 2013. № 1. С. 341-346.
5. Тертишник В.М. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар. Вид. 18-те, доповн. і перероб. Київ : Алерта, 2021. 1110 с.
6. Dokalik D. Das Recht der Sachverständigen und Dolmetscher. SDG, Geb A Gundverfahrensrechtliche Vorschriften mit Materialien, Anmerkungen, Judikatur, Erlässen, Standesregeln und Empfehlungen / D. Dokalik, M. Weber. Wien : Linde, 2012. (2 Auflage). 254 с.
7. Österreichischer Verband der allgemein beeideten und gerichtlich zertifizierten Dolmetscher. Zugriff unter. URL : <http://www.gerichtsdolmetscher.at/>.
8. Mikkelson H. The Court Interpreter as Guarantor of Defendant Rights. URL: <https://acebo.myshopify.com/pages/the-court-interpreter-as-guarantor-of-defendant-rights>
9. EUR-Lex. Access to European Union law. URL: <https://bit.ly/3xibnKt>.

СУТНІСТЬ ПОКАЗАНЬ З ЧУЖИХ СЛІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Зінченко Г. С.

*студентка III курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Ільченко О. В.

*к.ю.н., доцент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

Перш за все, слід наголосити на тому, що інститут показань з чужих слів вже досить давно існує у англо-американській правовій системі. На прикладі законодавства США та Англії подібний інститут було законодавчо закріплено і в Україні у 2012 р. із прийняттям нового КПК. Разом з тим, можливість використання показань з чужих слів під